

Chrzest na nowo odczytany

(Warszawa, 24 kwietnia 2001 r.)

24 kwietnia 2001 r. w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyło się sympozjum liturgiczne zorganizowane przez sekcję liturgiki działającą na Wydziale Teologicznym tegoż Uniwersytetu. W tym roku poświęcone było problematyce sakramentu chrztu świętego. Sympozjum rozpoczęło się Mszą św. pod przewodnictwem Rektora UKSW, ks. prof. dra hab. Romana Bartnickiego, sprawowaną w kościele akademickim. W auli uniwersyteckiej zgromadzonych powitał i dokonał otwarcia obrad kierownik sekcji liturgiki UKSW, ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski.

Chrzest jako główny temat sympozjum chciano ukazać w trzech aspektach: (1) ekumenicznym, (2) teologicznym oraz (3) pastoralnym.

Sesja przedpołudniowa podejmowała ekumeniczny wymiar sakramentu chrztu. Jako pierwszy referat wygłosił znany i ceniony dogmatyk–ekumenista o. prof. dr hab. Celestyn Napiórkowski, z KUL-u, podejmując temat *Sakrament chrztu w dialogach międzykościelnych*. Na wstępie wyraźnie podzielił dialogi międzykościelne na dialogi prowadzone między całymi Kościołami na forum światowym oraz na dialogi prowadzone na forum narodowym czy krajowym. Prelegent zaprezentował krótko 16 dokumentów podejmujących na różnych polach dialogu także problematykę chrztu. W dialogach tych sakrament chrztu zajmuje ważne miejsce, ale — co ciekawe — żaden z dialogów o charakterze światowym nie podjął sakramentu chrztu jako tematu głównego, czy centralnego. Natomiast w dialogach lokalnych chrzest bywa często głównym przedmiotem uzgodnień i wspólnych deklaracji. Autor przytacza tu konkretne przykłady takich porozumień. Specjalnym typem międzykościelnego dialogu teologicznego jest dialog Komisji „Wiara i Ustrój” działającej w ramach Światowej Rady Kościołów. Ojciec Napiórkowski dość szczegółowo omówił najbardziej znany dokument wypracowany przez Komisję, a mianowicie tzw. *Dokument z Limy* podpisany w 1982 r. Jest to szandarowy dokument światowego ekumenizmu ujmujący syntetycznie zarówno teologię, jak i celebrację chrztu. W końcowej części wystąpienia prof. Napiórkowski przedstawił sprawę polskiego dialogu o chrzcie, w którym sam żywo uczestniczy od wielu lat. Odsłonił m.in. kulisy przygotowania i podpisania przez 7 Kościołów *Deklaracji Kościołów w Polsce na progu Trzeciego Tysiąclecia* (23 stycznia 2000 r.), uznającej wzajemną ważność chrztu. Podsumowując swoje rozważania autor wskazał, że te dialogi i uzgodnienia usuwają liczne nieporozumienia i odsłaniają fundamentalną wspólnotę istniejącą między ochrzczonymi.

Jako drugi zabrał głos prawosławny prezbiter i wykładowca ChAT, ks. Doro-teusz Sawicki, ukazując *Sakrament chrztu świętego w Kościele prawosławnym*. Prelegent omówił rolę chrztu w życiu człowieka i zaznaczył istotne treści tego sakramentu. „Chrzest (...) jest to przyswojenie zbawczej mocy odkupieńczego wysiłku Chrystusa” — mówił, cytując S. Bułgakowa. Szeroko zostało omówione kształtowa-

nie się obrzędowej struktury chrztu oraz wartość katechumenatu, z którym wiąże się egzorcyzmy i wyznanie wiary. Bardzo sugestywne w swej treści są teksty egzorcyzmów. Charakterystyczne jest np. to, że kapłan zwraca się bezpośrednio do szatana i imieniem Zbawiciela nakazuje mu, aby odszedł. Ks. Sawicki przybliżył słuchaczom także teologiczne znaczenie poświęcenia wody i oleju, jak również sam ryt chrztu przez zanurzenie. Nie zabrakło oczywiście wyjaśnienia obrzędu obmycia i postrzyżyn. Bogaty w treści referat był podkreśleniem wielkiego znaczenia, jakie ma chrzest dla Kościoła prawosławnego.

Problematykę chrztu w Kościele ewangelicko-augsburskim przedstawił ks. Włodzimierz Nast (ChAT). Już na początku wystąpienia podkreślił, że na temat chrztu panuje wśród chrześcijan duża zgodność, a różnice w szczegółach nie powodują przeszkód na drodze do wzajemnego uznania. Znaczenie chrztu jest o wiele ważniejsze niż jego zewnętrzna forma. Dlatego luteranie godzą się na różne formy udzielania: polanie, zanurzenie. W Kościele ewangelickim zwraca się też dużą uwagę na skutki chrztu. Chrzest nie potwierdzony wiarą w życiu świadczy przeciw człowiekowi. Chrztu udziela się dzieciom rodziców wierzących.

Po referatach nastąpiła krótka dyskusja. Jedno z pytań dotyczyło wspominania chrztu w Kościołach prawosławnym i ewangelicko-augsburskim. Ks. Sawicki odpowiedział, że w prawosławiu nie świętuje się specjalnie dnia chrztu, obchodzi się imieniny. Podobnie u luteran nie ma tradycji wspominania chrztu, odnawiania. Podkreśla się natomiast w nauczaniu, że chrzest został dokonany i trwają jego skutki i zobowiązania.

Ważniejsze treści teologiczne zdominowały sesję popołudniową najpierw przez sięgnięcie do teologii patrystycznej w jej reprezentancie, jakim jest Teodor z Mopsuestii. Znany patrolog, ks. prof. dr hab. Wincenty Myszor, w oparciu o *Homilie katechetyczne Teodora z Mopsuestii* (z 16 homilii 3 prezentują liturgię i teologię chrztu) wygłoszone w II połowie IV w. w Antiochii, wydobyl najbardziej istotne elementy nauczania prezbitera Teodora w zakresie chrztu. Prelegent omówił także elementy rytuału. Sporo miejsca poświęcił Teodor egzorcyzmowi i związanemu z nim wyrzeczeniu się szatana i wyznaniu wiary. Wyrzeczenie się szatana oznaczało według Teodora nie tylko odrzucenie kultu pogańskiego, ale i herezji. Prezentując teologię chrztu prelegent mówił, że dla Teodora chrzest jest wielkim *mysterium*, w którym dokonuje się odpuszczenie grzechów, nowe stworzenie i odrodzenie oraz włączenie do nowej społeczności. Nadprzyrodzone dary chrztu Teodor ujmował więc dynamicznie. Ochrzczony jest już Bożym dzieckiem ze względu na możliwości, ale stanie się nim dopiero w wieczności. Ks. prof. Myszor zauważył też, że teologia chrztu Teodora z Mopsuestii ujawnia głębokie związki z chrystologią i eklezjologią.

Kolejny element teologii chrztu przedstawił ks. prof. dr hab. Bogusław Nadolski, ukazując chrzest jako sakrament pielgrzymowania. Być chrześcijaninem, to być w drodze, w Chrystusie i z Chrystusem do domu Ojca. Chrzest stanowi początek, przynosi *genesis* człowieka, początek ludzkości człowieka. Duch początku jest Duchem miłości, która prowadzi człowieka, Duchem witalności i energii tworzącym

przestrzeń życiową człowieka. Na szczególną uwagę zasługuje część referatu poświęcona jednemu z darów, jakie chrześcijanin otrzymuje na chrzcie, a mianowicie *paresia*. Dar ten oznacza szczególnie synowski i pełen zaufania stosunek do Boga Ojca–Abba, także odwagę i śmiałość, pewną wolność i czyste sumienie. Jest to dar dynamiczny, rozwijany w drodze. Ks. Nadolski ukazał również wyjątkową w liturgii chrztu rolę Ps 23 (*Pan jest moim Pasterzem*) — psalmu pielgrzymów, który był śpiewany jako pieśń dziękczynna. Uczestnicy sympozjum mieli okazję usłyszenia tego psalmu w wersji hebrajskiej. Odkrycie chrztu jako sakramentu bycia w drodze prowadzi do ewangelizacji, do afirmacji: „Bóg cię kocha”?

Przejsięcie do problematyki katechetyczno-pastoralnej stanowiło przedłożenie ks. prof. dra hab. Zbigniewa Marka (UKSW) *Rzeczywistość chrztu w ujęciu polskiej katechezy*. W oparciu o ścisły związek katechezy z liturgią prelegent podkreślił, że katecheza winna mieć wymiar trynitarny ze szczególnym uwzględnieniem roli Ducha Świętego w sakramentach, jak również wymiar społeczny wynikający z włączenia do Kościoła. Omawiając działania katechetyczne rozwijające świadomość chrztu, prof. Marek wskazał na konieczność spotkania z Bogiem w słowie Bożym, we wspólnocie Kościoła i w znakach sakramentalnych.

Wypowiedź ks. Romana Greka przybliżyła problematykę neokatechumenatu i katechumenatu pochrzcielnego. Na tle sytuacji współczesnego społeczeństwa ukazał potrzebę nowej ewangelizacji i ponownego katechumenatu. Przedstawił krótko historię i owoce drogi neokatechumenalnej. Omawiając „drogę odkrycia chrztu”, wskazał na jej etapy: przepowiadanie kerygmatu, prekatechumenat, katechumenat powszechny oraz wybranie i odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. To wystąpienie było też swoistym świadectwem kapłana po misyjnym seminarium *Redemptoris Mater*, który sam jest na drodze neokatechumenalnej.

Zamknięcia obrad dokonał Dziekan Wydziału Teologicznego UKSW, ks. prof. dr hab. Stanisław Urbański, dziękując za zorganizowanie sympozjum i rzetelność wygłoszonych referatów. Podkreślając ważność podjętego tematu, wyraził przekonanie, że refleksje z sympozjum przyczynią się do pogłębienia świadomości chrzcielnej współczesnych wyznawców Chrystusa.

Materiały z sympozjum ukazały się nakładem Wydawnictwa UKSW i były dostępne już w dniu sympozjum, co pozwoliło prelegentom na większą swobodę w przekazaniu treści swoich referatów. Książka została dodatkowo wzbogacona o kilka artykułów z zakresu podjętej tematyki, które nie mogły być wygłoszone ze względów czasowych. Są to wypowiedzi: ks. dra hab. Jacka Nowaka — *Chrzest w kontekście inicjacji chrześcijańskiej*; ks. dra Grzegorza Bereszyńskiego — *Symbolika chrzcielna*; ks. prof. UKSW dra hab. Jana Decyka — *Elementy chrzcielne w tekstach nieszpórów Drugiej Niedzieli Wielkanocnej*, ks. prof. dra hab. Adama Duraka — *Obrzędy katechumenatu podzielonego na stopnie*. Pozycja jest do nabycia w Wydawnictwie UKSW, 01-815 Warszawa, ul. Dewajtis 5.